

ISSN 2304-4470

ПЕДАГОГІКА
вищої та середньої школи

44'2015

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ТА СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

Збірник наукових праць

За редакцією доктора пед. наук, професора З. П. Бакум

Випуск 44

Кривий Ріг

Кривий Ріг
2015

Кривий Ріг
2015

Затверджено як фахове видання з педагогічних наук:
постанова Президії ВАК України від 10.02.2010 року № 1-05/1

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор – Бакум З. П., доктор педагогічних наук, професор, Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Заступник редактора – Дороніна Т. О., доктор педагогічних наук, професор, Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Гаманюк В. А., доктор педагогічних наук, професор, Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Дубенко Н. Г., кандидат педагогічних наук, доцент, Барабанівський державний університет (Республіка Білорусь)

Дьяконов Г. В., доктор психологічних наук, професор, Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

Коновал О. А., доктор педагогічних наук, професор, Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Кулішов В. В., доктор педагогічних наук, професор, Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Курляк Ірина, доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту педагогіки (м. Сталево Воля, Польща)

Мазур Петро, професор, Державна вища професійна школа (м. Хельм, Польща)

Малихін О. В., доктор педагогічних наук, професор, Київський університет імені Бориса Грінченка

Міщеніна Т. М., доктор педагогічних наук, доцент, Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Скідан С. О., доктор педагогічних наук, професор, Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Тімко Дзітко Оксана, професор, Загребський університет (Хорватія)

Топузов О. М., доктор педагогічних наук, професор, Інститут педагогіки НАПН України

Шелевицький І. В., доктор технічних наук, професор, Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Шрамко Я. В., доктор філософських наук, професор, ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Рекомендовано до друку вченого ради Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет» (протокол № 7 від 19.02.2015 р.).

Адреса редакції:
пр. Гагаріна, 54, м. Кривий Ріг, 50086
(067)9165638
journal.kdpu.pedag@mail.ru

©ДВНЗ «КНУ», 2015

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 796.011.1

Вадим Андрианов, Едуард Кайда

ПРОБЛЕМЫ ФИЗИЧЕСКОЙ РЕКРЕАЦИИ МОЛОДЕЖИ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Андріанов В. Є., Кайда Е. О. Проблеми фізичної рекреації молоді у вищих навчальних закладах.

У статті на основі аналізу різноманітних концептуальних моделей фізичної рекреації в зарубіжних країнах і проведеного анкетування зі студентами ДВНЗ «Криворізький національний університет» досліджено проблеми проведення здорового дозвілля в Україні.

Ключові слова: здоров'я, фізична рекреація, оздоровлення молоді, організація дозвілля, концептуальні моделі.

Андріанов В. Е., Кайда Э. А. Проблемы физической рекреации молодежи в высших учебных заведениях.

В статье на основе анализа различных концептуальных моделей физической рекреации в зарубежных странах и проведенного анкетирования со студентами ГВУЗ «Криворожский национальный университет» исследованы проблемы проведения здорового досуга в Украине.

Ключевые слова: здоровье, физическая рекреация, оздоровление молодежи, организация досуга, концептуальные модели.

Andrianov V. E., Kayda E. A. The problems of the youth's physical recreation in higher educational establishments.

On the basis of conceptual models analysis of physical recreation in foreign countries and the pall conducted with students of SHEE «Kryvyi Rih National University», the problems of healthy leisure time spending are researched in the article.

Keys words: health, physical reaction, youth's healthcare, organization of leisure time, conceptual models.

Здоровье человека – наилучнейшее само по себе жизненное явление, ибо оно требует создания необходимых условий не только естественно-природного, но и социально-гуманитарного свойства. Это не просто хорошее физическое самочувствие человека, но и творческий позитивный настрой.

Проблема здоровья индивидуума неразрывно связана с научно-техническим, культурным и экономическим потенциалом и прогрессом общества. В настоящее время большие надежды в этом плане возлагаются на молодое поколение нашей страны, а особенно, на студенчество. Необходимы новые экономические и политические реформы, которые смогут создать условия как для удовлетворения рекреационных нужд молодежи, так и для предпосылок к духовному и физическому развитию населения.

В современных условиях организация досуга и рекреации студентов является важной и эффективной возможностью влияния на молодежь с целью всеобщего

так і Польщі, здійснювалась із технічним спрямуванням. Тому починають відкриватися професійні заклади, як визначає С. Мазуренко, «метою яких є навчання професії» [5, с. 45].

Ліше у 1986 році у Криворізькому педагогічному університеті розпочаті підготовку вчителів обслуговуючої праці [4, с. 82].

Професійна підготовка – процес формування спеціаліста для однієї із сфер трудової діяльності, пов’язаної з оволодінням певним родом занять, професії. Метою професійної підготовки визначають набуття професійної освіти в результаті засвоєння систематизованих знань, умінь, навичок та необхідних особистісно-професійних якостей.

Цю думку підтверджує Я. Цехмістер: «підготовка повинна включати ознайомлення студентів з науковими основами й технологією обраного виду праці, прищеплення практичних навичок і вмінь, формування психічних і моральних якостей особистості» [7, с. 61].

При цьому пріоритетним завданням вищої школи на сучасному етапі її розвитку постас досягнення високого інтелектуального, морального та культурного потенціалу її випускників, здатних до постійного професійного самовдосконалення, самостійного і постійного оволодіння новими знаннями, уміннями до типового та нестандартного використання.

Це вчитель, за визначенням О. Коберника, який: «має бути мобільним, готовим до стрімких змін у змісті технологічної підготовки, здатним швидко переорієнтуватися» в нових ринкових умовах [3, с. 30].

Більш глибокий погляд на теоретичні досягнення та практичний стан досліджуваної проблеми розкриває і основні завдання реформування та оновлення змісту підготовки фахівця. За визначенням Н. Ничкало, існує пропорційна залежність «оновлення змісту навчання вищої освіти та підготовки кадрів» [6, с. 8].

Отже, практично всі дослідники сходяться на думці, що функції вчителя технологій не обмежуються тільки наданням професійних знань щодо формуванням у учнів трудових умінь і навичок, організацією навчально-виховного процесу. Він забезпечує розвиток особистості майбутнього трудівника, готове своїх вихованців до розв’язання конкретних виробничих, моральних, культурообумовлених задач у динамічних умовах сьогодення. Він сприяє подоланню соціально-економічної та духовної кризи в державі, формує готовність до самореалізації особистості.

Література

1. Вихруш А. Система трудового виховання: закономірності становлення і розвитку / Анатолій Вихруш // Трудова підготовка в закладах освіти. – 1998. – № 3. – С. 28–34.
2. Заречная Л. П. Теория и практика профессионально-педагогической подготовки учителя обслуживающего труда: дисс. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 – «Теория и методика воспитания» / Л. П. Заречная; Брянский госуд. пед. ин.-т. Брянск, 1999. – 543 с.
3. Коберник О. Модернізація підготовки майбутніх учителів / Олександр Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – № 4. – С. 28–30.
4. Криворізькому державному педагогічному університету – 70. / за заг. ред. професора В. К. Буряка. – Кривий Ріг, 2000. – 152 с.
5. Мазуренко С. Трудове виховання та політехнічна освіта в школах України (1917–1937) / С. Мазуренко // Шлях освіти. – 2001. – № 3. – С. 45–49.
6. Ничкало Н. Г. Педагогіка вищої школи: крок у майбутнє / Неля Григорівна Ничкало // Сучасна вища школа: психолог. пед. аспект / за ред. Н. Г. Ничкало. – К.: ВІПОЛ, 1999. – 450 с.
7. ЦДІА, ф. 707, оп. 317, спр. 129, арк. 18, 26.
8. Kudawski L. Zarys metodyki zagekrekodzielniczych. – Poznań: Księg. Sw. Wojciecha, 1938. – 363 s.
9. Nowacki T. Tresci proces kształcenia politechnicznego = Pedagogika vychiščoї ta середної školi. – 2015. – Bun. 44

Warszawa PZWS, 1966. – 203 s.

10. Plany studiow I programy nauczania przedmiotow kierunkowych // Kierunki studiow Wychowanie Techniczne. Studia magisterskie. Uniwersytety I wyzsze szkoły pedagogiczne, MNSzWiT, Warszawa, 1979. – S. 4–7.

УДК 378.011.3:373.3 – 051

Вікторія Желанова

ФЕНОМЕН «КОНТЕКСТ» У МІЖДИСЦИПЛІНАРНОМУ ВІМІРІ

Желанова В. В. Феномен «контекст» у міждисциплінарному вимірі.

У представлений статті здійснено розгляд поняття «контекст» відповідно до феноменології лінгвістики (лінгвістичний контекст), психолінгвістики (екстрапінгвіальний контекст), філософії (індивідуальний смисловий контекст), психології (смислоутворювальний контекст), педагогіки (професійний контекст). Доведено, що поняття контекст у сучасному науковому просторі вийшло за межі свого традиційного лінгвістичного й психолінгвістичного розуміння та отримало загальнонаукове, зокрема, психолого-педагогічне, трактування. З’ясовано, що міждисциплінарне розуміння категорії контекст синтезується саме в його педагогічному визначенні як смислоутворювальної категорії.

Ключові слова: міждисциплінарний аналіз, контекст, типи контексту, контекстне навчання.

Желанова В. В. Феномен «контекст» в междисциплінарном измерении.

В представленной статье рассмотрен феномен «контекст» в соответствии с феноменологией лингвистики (лингвистический контекст), психолингвистики (экстраплингвистический контекст), философии (индивидуальный смысловой контекст), психологии (смыслообразующий контекст), педагогики (профессиональный контекст). Доказано, что понятие «контекст» в современном научном пространстве вышло за пределы своего традиционного лингвистического и психолингвистического понимания и получило общенаучное, в частности, психолого-педагогическое, трактование. Выяснено, что междисциплинарное понимание категории контекст синтезируется именно в его педагогическом определении как смыслообразующей категории.

Ключевые слова: междисциплинарный анализ, контекст, типы контекста, контекстное обучение.

Zhelanova V. V. The phenomenon of «context» in an interdisciplinary dimension.

The article deals with the phenomenon of «context» in accordance with the phenomenology of linguistics (linguistic context), psycholinguistics (extralinguistic context), philosophy (individual semantic context), psychology (semantic context), education (professional context). It is proved that the concept of context in the modern scientific space has gone beyond its traditional linguistic and psycholinguistic understanding and received general scientific understanding and, in particular, psychological and pedagogical, interpretation. It was found out that an interdisciplinary understanding of the category context was synthesized in its definition as a pedagogical sense-category.

Key words: interdisciplinary analysis, context, context types, contextual learning.

Міждисциплінарна методологія є ґрунтовною в дослідженні педагогічних феноменів. Оскільки саме вона відбиває тенденції сучасної педагогічної теорії та практики, що пов’язані з їх фундаменталізацією, поліпарафразальністю та

поліпідхідністю. Ми розуміємо міждисциплінарність як методологічний принцип сучасного наукового дослідження, що передбачає широке використання наукової інформації незалежно від її дисциплінарної належності, є синтезом наукових досягнень з різних дисциплін. У поданий статті нами здійснено міждисциплінарний аналіз поняття «контекст». Такий дослідницький крок зумовлений двома обставинами. По-перше, поняття «контекст» є семантичним складником досліджуваного нами феномену «контекстне навчання». По-друге, міждисциплінарна та інтеграційна природа поняття «контекст» розкривається вже в його походженні. Оскільки етимологія слова «контекст» пов'язана з латинським *contextus*, яке утворено за допомогою префікса «con», що позначає спільність дій, зв'язок, взаємозв'язок, та іменника «*textus*» – тканина, сплетіння. Прикметник *«contexta»* позначає зв'язані, безперервні; іменник *«contextus»* має значення «зчеплення», «з'єднання», «зв'язок» [3]. Тобто міждисциплінарність поняття «контекст» міститься вже в його етимології.

Дослідження феномену «контекст» представлені такими науковими напрямами: лінгвістичне трактування (Ж. Вандрієс, В. Колшанський, Є. Кротевич, А. Новиков, І. Сирів, Н. Шведова); психолінгвістичні дослідження (В. Беляніц, Л. Виготський, Т. Дейк, Л. Карпенко, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн); філософське розуміння (І. Гердер, В. Дільтей, С. Лебедев, К. Поппер, Р. Рорті); психологічні дослідження (А. Адлер, Т. Дубовицька, М. Коул, С. Мадді, А. Маслоу, Р. Нісбетт, Л. Росс, Є. Титченко) педагогічне трактування (А. Вербицький, Н. Жукова, Г. Лаврентьев, Н. Лаврентьєва, М. Макарченко). Проте за такої засіканості поняттям «контекст» у різних науках, його цілісний міждисциплінарний аналіз залишається поза увагою дослідників.

Метою статті є міждисциплінарний аналіз поняття «контекст» відповідно до феноменології лінгвістики, психолінгвістики, філософії, логіки та методології, психології та педагогіки.

До наукового термінологічного апарату поняття «контекст» прийшло з лінгвістики та психолінгвістики. Лінгвістичне трактування поняття «контекст» пов'язано з розглядом його як фрагмента тексту, як умови зв'язності тексту, як інтертекстового явища, як джерела семантичного значення. Проте лінгвістика досліджує текст і відповідно контекст як продукт діяльності автора, абстрагуючись від його особистості.

Дещо інші підходи ми спостерігаємо в психолінгвістиці, у якій текст постає як процес і результат взаємодії між матеріальним «тілом тексту» й людиною. Вітчизняна психолінгвістика базується на теорії мовної діяльності, найважливішим внеском у яку є праці Л. Виготського, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна, та розуміє «контекст» як закінчений у смисловому відношенні відрізок писемної мови (тексту), що дає можливість точно встановити значення тих окремих слів та речень, що входять у нього. Отже, контекст у психолінгвістиці постає переважно в тій же ролі, що й у лінгвістиці, тобто контекст – це текст, за винятком одиниці аналізу. Однак, ураховуючи предмет психолінгвістики, контекст може створюватися особистістю мовця, ситуацією, а також включати позамовні чинники. Як бачимо, у психолінгвістиці поняття контексту розширилося і змістилося з формального боку тексту до екстравінгвальних чинників, як-от: особистість і ситуація.

У філософії поняття контексту відривається від тексту й мови та стає більш загальним поняттям. Відомі філософські підходи до контексту як набору характеристик, які уточнюють зміст феномену, локалізують його в просторі та часі (В. Семенова); визначають межі пізнання світу, надають цілісність сприйняття подій та об'єктів (Д. Дьюї). У філософії контекст також пов'язується з процесом пізнання,

розуміння й урахуванням контексту, у якому виявляється або існує той чи той феномен, дозволяє зробити пізнання більш об'єктивним та різnobічним. О. Никифоров, аналізуючи процес пізнання з філософських позицій, уводить поняття «індивідуальний смисловий контекст» і на його основі будує семантичну концепцію розуміння. Під індивідуальним смисловим контекстом дослідник розуміє світ індивідуальної свідомості, відкриту систему, що змінюється впродовж усього життя індивіда та включає особистісний життєвий досвід, цілі, стосунки, цінності тощо. У процесі взаємодії з навколошньою дійсністю індивід накладає на неї свій індивідуальний контекст і завдяки цьому розуміє її, наповнюючи певними смислами явища й предмети навколошнього світу [7].

У логіці та методології наукового пізнання контекст розуміється як окреме міркування, фрагмент наукової теорії або теорія загалом; як доповнення до основного семантичного значення, яке має слово або речення, узяті самі по собі. Контекст надає їм додаткового значення, більше того, він може суттєво змінити основне значення слів і речень. Тому в різних контекстах слова й речення можуть набувати різних значень. Іноді контекст цілком надає значення певному терміну. У таких випадках говорять про контекстуальне визначення терміна. При цьому використовують такі словосполучення: «розгляdatи в контексті», не «можна вирвати з контексту», «контекстуальне значення», «поза контекстом», «розуміти контекстуально». Існують також англійські терміни *«contextualize»* (контекстуалізувати), тобто помістити в контекст, і *«contextualization»* (контекстуалізація). Питання – про контекстуальне значення наукових термінів привертає велику увагу в методології наукового пізнання у зв'язку з аналізом розвитку наукового знання, переходом термінів зі старої теорії в нову та зміною їхнього значення при таких переходах [4].

Отже, беручи до уваги розглянуті підходи, що стосуються трактування поняття «контекст», відзначимо, що воно є одним з найбільш продуктивних міждисциплінарних феноменів, що часто використовується в лінгвістиці, психолінгвістиці, логіці, філософії. Але в сучасний період розвитку науки поняття «контекст» виходить за межі традиційного трактування й фактично постає як загальнонаукова, зокрема психологічна та педагогічна, категорія, опора на яку, як доводить А. Вербицький, відкриває нові перспективи в науковому пізнанні й освітній практиці [2].

У психології звернення до контексту як до предмета аналізу є менш популярним, ніж у лінгвістиці, психолінгвістиці та філософії. Проте контекст у психології є набагато ширшим поняттям, ніж у визначених науках. Так, А. Ребер у Великому психологічному словнику визначає контекст як подію й процеси (фізичні й психічні), що характеризують конкретну ситуацію й здійснюють вплив на поведінку індивіда; специфічні обставини, за яких відбувається дія чи подія [8, с. 371].

На думку А. Вербицького та В. Калашникова, психологічний контекст є системним, двояким явищем, а саме: 1) для самого суб'єкта контекст – це психічний механізм, що забезпечує когнітивні процеси (за типом гештальта), а також бере участь в усіх феноменах психіки (за типом установки); 2) для спостерігача-дослідника – це теоретичний конструкт, що відбиває певний спосіб моделювання психічних процесів [1, с. 135].

Залежно від предмета вивчення психологи розглядають індивідуальний особистісний контекст і соціальний контекст, у які включають будь-які явища, що дозволяють пояснити зміст предмета вивчення або обґрунтувати смисл його появи.

У психологічній літературі наголошено на смыслоутворювальному впливові різного роду контекстів на процеси психіки, свідомості та діяльності людини (Д. Брунер, Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн та ін.), зокрема пізнавальної діяльності (Т. Дубовицька), хоча вперше смылоутворювальна роль контексту була сформульована у працях філософів (М. Бахтін, В. Біблер, Ю. Лотман). Завдяки контексту людина виявляється здатною передбачати й осмислено інтерпретувати події та явища, що вже настали, виявляти їхній смысл. Перш ніж починати будь-які дії, людина прагне зібрати всю можливу контекстну інформацію. При цьому, якщо в пам'яті людини не утримується контекст, у якому вона діяла, порушується цілеспрямованість її поведінки. Проте смысли є динамічними утвореннями, специфіка їх динаміки криється в зміні різних контекстів (Л. Баткін), а також у їхньому розширенні. Явище «розширення контексту» досконало розкрито у фундаментальній праці Д. Леонтьєва «Психологія смыслу». На його думку, більш глибоке й повне пізнання смыслових зв'язків відбувається за рахунок вербалізації вихідних смыслів у процесі розширення контексту, а також урахування нових смылових контекстів [6].

У педагогіку поняття «контекст» прийшло порівняно недавно, тому воно ще не набуло певного статусу й у педагогічних словниках не описується. Педагогічні аспекти категорії «контекст» найбільш удали розкрито в дослідженнях А. Вербицького та представників його наукової школи (Н. Борисова, Н. Жукова). На думку науковця, контекст – це система внутрішніх і зовнішніх умов та чинників поведінки й діяльності людини, яка впливає на сприйняття, розуміння й перетворення суб'єктом конкретної ситуації, що визначає смысл її значення цієї ситуації як цілого, так і певних її компонентів [1, с. 33–34]. Відповідно викремлюються зовнішній і внутрішній контексти. Внутрішнім контекстом він уважає систему унікальних дляожної людини психофізіологічних та особистісних особливостей і станів, її настанов та відносин, знань та досвіду; зовнішнім – предметні, соціокультурні, просторово-часові та інші характеристики ситуації, у якій вона діє. На всіх рівнях психічного відзеркалення внутрішній і зовнішній контексти у їх взаємодії виконують смылоутворювальну функцію [5, с. 7]. Такий розподіл контексту є досить абстрактним та формальним, тому науковець вносить певні уточнення й внутрішній контекст ототожнює з предметно-професійним, а зовнішній – з соціальним контекстом.

Звернемо увагу на те, що педагогічного втілення категорія контекст отримала саме в теорії та технології контекстного навчання, де великої ваги набуває створення контексту професійної діяльності, тобто професійного контексту. Поняття «професійний контекст» є загальнопрофесійних позицій досліджено А. Вербицьким. Він розглядає зазначене поняття як смылоутворювальну категорію, що впливає на процес оволодіння реальнюю предметною діяльністю завдяки надання їй особистісного смыслу.

Крім цього, суттєвим є дослідження різноманітних типів контексту в зазначеннях галузях наукового знання. Надамо їх таксономію відповідно до аспекту дослідження контексту в певних науках, а саме:

- лінгвістика та психолінгвістика – лінгвістичний, екстралінгвістичний, психолінгвістичний, когнітивно-прагматичний типи контексту;
- філософія – історичний, індивідуальний смыловий контекст;
- психологія – соціальний, культурний, соціокультурний, життєвий, індивідуально-особистісний; екзистенціальний, ситуаційний, акціональний, психологічний; актуальний та потенційний, смылоутворювальний, контекст спілкування;
- педагогіка – зовнішній (соціальний); внутрішній (предметно-професійний), контекст загальнолюдської культури, соціокультурний контекст; зовнішній

кроскультурний контекст, внутрішній кроскультурний контекст; контекст культури, ситуативний, особистісний; контекст змісту освіти (соціальний, наукового знання, навчального предмета; дидактичний; особистісної значущості); контролювальний та інформувальний, професійний типи контексту.

Отже, у процесі міждисциплінарного аналізу поняття «контекст» у різних наукових галузях ми з'ясували тенденцію до більш розширеного визначення цього феномену у психології та педагогіці. Так, у лінгвістиці контекст – це лише уривок тексту, умова зв'язності тексту, тоді як у педагогіці – це вже система внутрішніх і зовнішніх умов і чинників поведінки та діяльності людини. Однак для нашого дослідження важливими є певні положення з кожної із зазначених наук.

Отже, виходячи з лінгвістичного трактування контексту, значущими є розгляд його як джерела смыслу, а також викремлення функції відбору та актуалізації необхідного значення. Відповідно до цих положень у контекстному навчанні майбутніх учителів початкових класів джерелом смыслу є контекст професійної діяльності, а зазначені функції контексту реалізуються в доборі навчальної інформації, що відбиває зміст майбутньої професії.

Щодо психолінгвістики, то ми загострюємо увагу на ідеї про те, що контекст може створюватися і самим суб'єктом, і ситуацією. Тобто набувають важливості екстралінгвальних чинників, а саме – особистість і ситуація. У досліджуваний нами системі контекстного навчання вже в межах навчальної діяльності академічного типу викладач засобами певної навчальної інформації створює контекст майбутньої професії.

Далі у квазiproфесійній діяльності в аудиторних умовах моделюються ситуації майбутньої професійної діяльності, що вже створюються спільно викладачем і студентом. Тобто очевидними є екстралінгвальні чинники.

Важливими для нас є положення філософії щодо локалізації контексту у просторі й часі як динамічного явища, а також розгляду його як «фонового середовища». Так, динаміка контекстного навчання збігається з динамікою руху різних діяльностей студентів – навчальної академічного типу, квазiproфесійної, навчально-професійної. Щодо реалізації середовищного підходу, окресленого у філософії, ми наполягаємо на необхідності створення у процесі контекстного навчання майбутніх учителів початкових класів рефлексивно-контекстного середовища.

З погляду логіки та методології наукового пізнання важливими для нас є ідеї щодо розгляду контексту як фрагмента наукової теорії або теорії загалом, а також контекстуалізації, контекстуального визначення термінів. Такими в нашому дослідженні є рефлексивно-контекстний підхід, рефлексивно-контекстне середовище, контекстуалізація навчальної інформації, що об'єднуються в теорії та технології контекстного навчання майбутніх учителів початкових класів і становлять їхнє поняттєво-категоріальне поле.

Утім більш близьким до проблеми нашого дослідження є психологічне трактування контексту як психічного механізму, що забезпечує когнітивні процеси (за типом гештальта) та бере участь у всіх феноменах психіки (за типом установки). Важливими для нас також є психологічні положення щодо переплетіння діяльності й контексту, тобто контекстуалізації дій; смыло-утворювального впливу різного роду контекстів на процеси психіки, свідомості та діяльності людей; думка про те, що динаміка смыслів криється в розширенні контекстів (Д. Леонтьєв).

Відтак, міждисциплінарне розуміння категорії контекст синтезується в його педагогічному трактуванні як смылоутворювальної категорії, як системи внутрішніх і зовнішніх умов життя та діяльності людини, яка в конкретній ситуації визначає смысл

і значення цієї ситуації і загалом, і компонентів, що до неї входять.

Отже, аналіз категорії «контекст» і феноменів, що стоять за ним, відповідно до феноменології лінгвістики, психолінгвістики, філософії, логіки та методології, психології та педагогіки, дає підставу вважати, що поняття контекст у сучасному науковому просторі вийшло за межі свого традиційного лінгвістичного та психолінгвістичного розуміння та отримало загальнонаукове, зокрема психолого-педагогічне, трактування. Дослідження саме педагогічних аспектів поняття контекст є перспективним у наших наступних працях.

Література

1. Вербицкий А. А. Категория «контекст» в психологии и педагогике / А. А. Вербицкий, В. Г. Калашников. – М. : Логос, 2010. – 298 с. : ил.
2. Вербицкий А. А. Новая образовательная парадигма и контекстное обучение / А. А. Вербицкий. – М. : Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов, 1999. – 75 с.
3. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь : более 200000 слов и словосочетаний / И. Х. Дворецкий. – [10-е изд., стер.]. – М. : Рус. яз. Медиа, 2006. – 843, [2] с.
4. Ивин А. Словарь по логике / А. Ивин, А. Никифоров. – М. : Гуманит. изд. центр «Владос», 1997. – 384 с.
5. Контексты в образовании субъекта : межвуз. сб. науч. тр. / под ред. А. А. Вербицкого, Н. В. Жуковой. – М. : РИЦ МГОПУ им. М. А. Шолохова, 2005. – 96 с.
6. Леонтьев Д. А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности / Д. А. Леонтьев. – М. : Смысл, 2003. – 487 с.
7. Никифоров А. Л. Семантическая концепция понимания / А. Л. Никифоров // Загадка человеческого понимания / под ред. А. А. Яковleva. – М., 1991. – С. 72–95.
8. Ребер А. Большой толковый психологический словарь : в 2 т. / Артур Ребер ; пер. с англ. Е. Ю. Чеботарева. – М. : ООО «Изд-во АСТ», 2003. – Т. 1 : А – О. – 591, [1] с.

УДК 378.1; 437.6

Тетяна Ключкович

РОЗВІТОК СИСТЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ У СЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

Ключкович Т. В. Розвиток системи педагогічної освіти в контексті реформування вищої школи у Словачькій Республіці.

У статті розглянуто розвиток словацької вищої школи і педагогічної освіти зокрема в контексті постсоціалістичної модернізації та європейської інтеграції. Зроблено висновок про значні зміни в системі вищої освіти Словаччини, які зорієнтовані на оновлення її структур та нормативно-правового забезпечення, модернізацію змісту і методів підготовки фахівців.

Ключові слова: Словачка Республіка, реформа вищої освіти, європейська інтеграція, Болонський процес, педагогічна освіта.

Ключкович Т. В. Развитие системы педагогического образования в контексте реформирования высшей школы в Словакской Республике.

В статье рассмотрено развитие словацкой высшей школы и педагогического образования в частности в контексте постсоциалистической модернизации и европейской интеграции. Сделан вывод о значительных изменениях в системе высшего образования Словакии, которые ориентированы на обновление ее структур и нормативно-правового обеспечения, модернизацию содержания и методов подготовки специалистов.

Ключевые слова: Словакская Республика, реформа высшего образования,

европейская интеграция, Болонский процесс, педагогическое образование.

Klyuchkovych T. V. Development of the system of pedagogical education in the context of higher school reform in the Slovak Republic.

The article deals with the development of Slovak higher school and pedagogical education particularly in the context of post-socialist modernization and European integration. The conclusion is made about the significant changes of higher education of Slovakia which are aimed at the refreshment of the branches and regulatory support, contents modernization and methods of the specialists training.

Key words: Slovak Republic, reform of higher education, European integration, the Bologna process, pedagogical education.

Зі здобуттям державної самостійності в 1993 р. перед Словаччиною Республікою (далі – СР) поряд з необхідністю подальшої розвбудови політичних, економічних структур постала потреба модернізації національної системи вищої освіти. Недоліки і кризові явища у функціонуванні словацької вищої школи і педагогічної освіти зокрема стали предметом критики як з боку науковців, так і широкої громадськості. Словачське суспільство стурбоване такими виявами кризи професії педагога, як-от: недостатня кваліфікованість педагогічних кадрів; соціальна непривабливість професії вчителя; непідготовленість учителів до інформатизації та індивідуалізації освіти; пасивний опір змінам з боку педагогів тощо. [9, с. 9–10].

Проголошений європейський вектор трансформації вищої школи потребував системних організаційних заходів, концептуальних розробок та необхідного законодавчого забезпечення. У процесі інтеграції до європейського освітнього простору вдалося роз'язати багато проблем вищої освіти та підготовки педагогічних кадрів, але чимало недоліків у цій сфері й надалі зберігаються і потребують свого вирішення в майбутньому.

У контексті реалізації Україною євроінтеграційного курсу словацький досвід перетворень у системі вищої освіти є актуальним і заслуговує уваги вітчизняної науки.

Проблематика реформування вищої освіти СР в умовах упровадження Болонського процесу через свою складність і важливість користується підвищеним інтересом словацьких науковців, що відповідно позначається і на ступені її дослідження. Сучасний стан, перспективи і проблеми підготовки вчителів у Словаччині досліджують Я. Бургерова, Б. Косова, Н. Крайчова, А. Петрасова, Ш. Порубський, М. Радек та ін. Okremi аспекти розвитку словацької вищої освіти висвітлені в працях вітчизняних науковців: А. Віегорової (педагогічна підготовка викладачів), Т. Кристопчук (вища освіта в порівняльному контексті), В. Старости (педагогічна практика студентів), Ж. Таланової (трициклова вища освіта), Г. Товканець (економічна вища освіта) та ін.

Більшість авторів аналізують базові трансформаційні процеси у вищій школі СР, тоді як розвитку педагогічної освіти приділяється менше уваги. *Метою статті є з’ясування особливостей модернізації системи педагогічної освіти в контексті реформування вищої школи Словачької Республіки, аналіз концептуального та нормативного забезпечення цих змін.*

Розвиток системи словацької вищої освіти йшов у тісному зв’язку з іншими перетвореннями в державі, тому складність трансформаційного шляху відобразилася на інтенсивності та результативності реформ в освітній сфері.

У зв’язку з перетвореннями у сфері вищої освіти словацький дослідник Б. Косова

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Андріанов В. Е., Кайда Э. А. Проблемы физической рекреации молодежи в высших учебных заведениях.....	3
Армаш Т. С. Формування предметних компетентностей майбутніх учителів інформатики на практичних заняттях з лінійної алгебри.....	8
Бондаревська О. М. Методологічні підходи до розв'язання проблеми формування самостійно-пізнавальної діяльності студентів	14
Глазунова І. К. Формування мотивації до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх учителів у процесі інструментально-виконавської підготовки в умовах модульно-рейтингового навчання	18
Горошкін І. О. Метод проектів у професійній підготовці майбутніх перекладачів	25
Драч І. І. Застосування принципу командності в умовах компетентнісно орієнтованого управління підготовкою майбутніх фахівців	30
Дуброва С. В. Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов до формування комунікативної компетенції учнів основної школи: програма, методика та результати експериментального дослідження	36
Зритнева Е. И., Коньгина А. В. К вопросу о формировании педагогических технологий подготовки социального работника как субъекта социально-помогающей деятельности	43
Кожем'яко Н. В. Інтерактивні методи формування комунікативної компетентності майбутніх молодших спеціалістів з правознавства у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін	51
Корнієнко В. В. Порівняльний аналіз моделей професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук з прикладної лінгвістики в умовах формування професійно мобільного фахівця.....	57
Костюк Д. А. Аналіз сформованості фахової компетентності в майбутніх техніків-електриків сільського господарства.....	63
Куліковська О. Є. Проблеми фахової підготовки студентів-геодезистів	68
Лобач Н. В. Інформаційно-аналітична компетентність майбутніх лікарів: критерії, показники та рівень сформованості.....	72
Лозинський П. І. Проблеми підвищення професійної комунікативної компетентності майбутнього офіцера	77
Махінов В. М. Розвиток професійного мовлення студентів як засіб формування мовної особистості майбутнього вчителя.....	84
Мішеніна Т. М. Формування предметної компетентності у майбутніх філологів педагогічних вишів у процесі вивчення латини.....	91
Мозгальова Н. Г. Музичні здібності, їх сутність і розвиток у процесі інструментально-виконавської підготовки вчителів музики	98
Павлюк Є. О. Проблемне навчання як основа фахової підготовки майбутніх тренерів-викладачів	104
Побережна Н. О. Іншомовна підготовка студентів юридичних спеціальностей у контексті євроінтеграції	109
Родчин З. Я. Текстоцентричний підхід у вивченні української мови як іноземної (студентами-медиками).....	113

Тогочинський О. М. Основні етапи технології формування соціальної компетентності слухачів та курсантів вищих навчальних закладів МВС України.....	117
Топчій Л. С. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів-філологів до формування соціокультурної компетентності учнів старших класів гімназії	122
Часова Е. В., Івчук В. В. Особливості підготовки методичних посібників з хімії для навчання студентів-іноземців	128
Чухно Т. В. Культурологічні аспекти формування професійно орієнтованої особистості майбутнього викладача	131

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Базилевська О. О. Образотворча діяльність учнів з особливими освітніми потребами як засіб соціокультурного інтегрування	136
Дрогайцев О. І. Роль початкового етапу в навчанні іноземної мови в середній школі	140
Коваль М. М. Виховний вплив інформаційних технологій на особистісний розвиток учнів	145
Короленко В. Л. Моральне формування дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи	148
Майба О. К. Структура формування християнських православних цінностей дітей молодшого шкільного віку у процесі хорової діяльності	153
Марків В. М. Шляхи організації взаємодії вчителя й учнів у навчально-виховному процесі початкової школи	158
Родименко І. М. Алгоритм обстеження дитини	163
Федоренко Д. О. Особливості проведення формувального експерименту з проблеми виховання екологічної культури старшокласників	170

РОЗДІЛ 3

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОСВІТИ

Борова Т. А., Гончар О. В. Особливості взаємодії викладачів та студентів у навчальному процесі	176
Бурлаєнко Т. І. «Lifelong learning» – навчання протягом життя – необхідна вимога часу	181
Воронцова І. В., Лук'янець В. Д., Шумська Л. П. Формування графічної компетентності молодших спеціалістів через технології дистанційного навчання....	187
Гаманюк В. А., Хорошилова Н. В. Проблеми модернізації системи іншомовної педагогічної освіти в Україні	192
Грибова Л. В. Професійна мобільність як один із критеріїв ефективності підвищення кваліфікації фахівців	198
Іншаков А. Є. Діяльнісний підхід до організації словникової роботи з дітьми старшого дошкільного віку	203
Кельнер С. С. Модель психолого-педагогічного супроводу формування цілісності особистості у процесі профільного навчання	208
Козаченко І. В. Використання інноваційних технологій у виховному процесі вищого навчального закладу	216

Крюков О. І., Луценко С. М. Інноваційна освіта як один із основних ресурсів модернізації сучасної держави	221
Куц М. О. Дидактичні основи використання ТЗН у навчанні іноземних мов	226
Лапіна В. О. Дидактичні умови реалізації навчального діалогу під час вивчення іноземних мов у технічних видах	231
Молдован І. В. До питання класифікації геометричних умінь в умовах застосування мультимедійних засобів	236
Новак О. М. «Авторська школа»: сутність поняття, ознаки, різновиди та особливості діяльності	243
Петъко Л. В. Формування професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища шляхом роботи з художнім текстом як реалізація виховного принципу навчання іноземної мови в умовах університету	250
Соловій У. В. Проблемні аспекти викладання навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» у вищих медичних навчальних закладах	256
Соловійова Н. Д., Ігнатюк Н. А. Розвиток універсальних умінь у процесі читання іншомовних текстів	260
Сушенцев А. О. Реалізація принципів професійного вдосконалення виробничого персоналу в Україні	269
Устинова В. О. Відбір та структурування змісту навчальної інформації	276
Харченко Т. Г. Приклади використання проблемних ситуацій у процесі навчання вчителів у Франції	281
Царенко О. М. Віртуальні навчальні посібники як засіб реалізації інформаційно-діяльнісного підходу в навчальному процесі	289
Цвіркун Л. О. Дидактичні підходи та принципи формування проектно-конструкторської компетентності у процесі вивчення графічних дисциплін	295
Цебро Я. І. Чинники формування конкурентоспроможності ВНЗ	300

РОЗДІЛ 4

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Боровая Т. А. Организация научно-исследовательской деятельности студентов в Германии	306
Бугрій В. С. Використання краєзнавства як засобу вдосконалення форм навчання історії у школі (30-50-ті рр. ХХ ст.)	309
Гладир Я. С. Проблема допрофесійної підготовки іноземних студентів у сучасній педагогічній науці: аналітичний огляд	315
Гребеник Ю. С. Комунікативна підготовка медичних сестер Великої Британії для роботи з пацієнтами похилого віку та психічнохворими	322
Гриненко Д. В. Вплив глобалізації на процес навчання іноземних мов у школі: досвід Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії	329
Давиденко Г. В. Ретроспективний аналіз упровадження інклузивної освіти в Німеччині	333
Драшко О. М. Особливості підготовки вчителів технологій: ретроспективний аналіз	338
Желanova В. В. Феномен «контекст» у міждисциплінарному вимірі	343
Ключкович Т. В. Розвиток системи педагогічної освіти в контексті реформування вищої школи у Словачькій Республіці	348

Княжєва І. А. Проблема професійної підготовки викладачів вищої школи до педагогічної діяльності в умовах магістратури в наукових дослідженнях	353
Костіна Л. С. Суспільний запис і підтримка професійного розвитку вчителя в Австралії	360
Сіліванова І. М. Генеза розвитку міжнародної академічної мобільності в університетах Франції	365
Смолярчук О. Ф. Особливості змісту навчальної програми «Англійська мова та література» в Гонконзькому університеті (КНР)	372
Ustymenko-Kosorich O. A. Accordion training in music schools in serb academically popular type	378
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.	384

Наукове видання

Педагогіка вищої та середньої школи

Збірник наукових праць

Випуск 44

Головний редактор – доктор педагогічних наук, професор З. П. Бакум

Літературні редактори:

Зеленкова Н. І., кандидат педагогічних наук, доцент,
Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «КНУ»

Цоуфал Л. С., старший викладач,

Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «КНУ»

Технічний редактор:

Бондаренко О. В., кандидат педагогічних наук, доцент,
Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «КНУ»

Підписано до друку 27.02.2015 р.

Формат 60×84/16. Ум. др. арк. 22,87. Обл.-вид. арк. 32,90.
Тираж – 150 пр.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
часової інформації КВ № 18958-7748 ПР від 03.04.2012 р.

Криворізький педагогічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
просп. Гагаріна, 54, Кривий Ріг, Україна, 50086
Тел.: (0564) 71-70-25.

Друкарня Романа Козлова
вул. Рокоссовського, 5/3, м. Кривий Ріг, 50027
(0564) 92-20-77

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4514 від 01.04.2013 р.

Друкарня Сергія Щербенка
вул. Рокоссовського, 5/3, м. Кривий Ріг, 50027
097-1-92-20-77

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДП № 4561 від 13.06.2013 р.